

A VÖRÖS TÖLGY HELYZETE MAGYARORSZÁGON

Marcisin Tamás Máté¹ és Király Gergely¹

¹Soproni Egyetem, Erdőmérnöki Kar

KIVONAT

Az atlantikus Észak-Amerikából származó vörös tölgy (*Quercus rubra* L.) részaránya a hazai erdőkben jelenleg 1% körüli, s bár a térnyerés tendenciája országos szinten kismértékű, ez egyes régiókban mégis jelentősnek nevezhető. A faj elsősorban savanyú homokon (a Nyírségben és Belső-Somogyban), illetve szórányosan hegyvidéki savanyú talajú termőhelyeken bír létjogosultsággal. Ez a nagyon rövid összefoglalás mutatja be a faj Európába és Magyarországra kerülését, a jelenlegi illetve a jövőbeli helyzetét országunkban.

Kulcsszavak: vörös tölgy, *Quercus rubra*, meghonosítás

BEVEZETÉS

A vörös tölgy (*Quercus rubra* Linnaeus, 1753) őshazájában, Észak-Amerika keleti részén a leggyakoribb tölgyfajta. Az eredeti elterjedési területén nagy kiterjedésű lombos erdők találhatók, ahol lombhullató fákkal (*Liriodendrontulipifera*, *Tiliaspp.*, *Acerspp.*) és simafenyővel (*Pinusstrobus*) elegyedik. A talajfizikai féleségek közül a homokot és a vályogot részesíti előnyben (Vancsura 1960). Az area északi részén (Wisconsin és Michigan államok, Kanada dél-keleti része) találhatóak a legszebb állományai, ahol 45 méteres magasság mellé 150-250 centiméteres mellmagassági átmérő tartozik (Keresztesi 1967).

MEGHONOSÍTÁS EURÓPÁBAN

Az idegenhonos fajok meghonosítása már a XVI. század óta az erdészeti nemesítés egyik fő feladatának tekinthető. Eleinte csak a főúri parkokba és botanikus kertekbe kerültek külföldi fajok, majd innen kerültek erdeinkbe. Közép-Európába – az éghajlati tényezők nagyfokú hasonlósága miatt – elsősorban Észak-Amerikából származó fajok kerültek betelepítésre. A vörös tölgy az amerikai tölgyek közül elsőként 1691-ben került Európába, elsősorban az esztétikai és botanikai skála szélesítésének céljából. Az első telepítések Svájcban, Németországban, Hollandiában és Dániában történtek kevés

sikerrel, ekkor több neves szakember (Hartig, Cotta) ellenzésére is telepítésüket teljesen abbahagyták. A XIX. század második felében, Németországban kezdtek el újra vele foglalkozni, felismerve az erdészeti használhatóságát (Füzesi, 1958).

MEGHONOSÍTÁS MAGYARORSZÁGON

Magyarországon a vörös tölgy a XIX. század közepén jelenik meg a főúri parkokban, mint díszítő elem. Rövid idő elteltével azonban felismerték, hogy az esztétikai értékein felül, több olyan tulajdonsággal is rendelkezik, ami állományalkotó fafajnak is alkalmassá teszi. Az elegyetlen vörös tölgyes erdők létrehozásának 4 centruma alakult ki: Vas és Zala megye, Somogy megye, Baranya megye és a nyírségi erdészeti táj. A Nyírségben 1920-ban a Károlyi grófok kezdték el telepíteni a vörös tölgyet, elegyetlen állományait Encsencs környékén, elegyfaaként pedig a Nyírvasvárit és Terem települést övező kocsányos tölgyesekbe (Tácsik, 1985).

VÖRÖS TÖLGY JELENE MAGYARORSZÁGON

2017-ben az Országos Erdőállomány Adattár adatai alapján, Magyarországon 17548,85 hektáron található vörös tölgyes állomány, ami a teljes magyar erdőterület 0,9 százalékának felel meg. A legidősebb ma is álló állománya 127 éves, 1891-ben 1,68 hektáron telepített vörös tölgyes erdő. A vörös tölgyvel való erdőtelepítés és erdőfelújítási kedv 2008-tól folyamatosan csökken, az elmúlt 10 évben mindösszesen 614,27 hektáron történt vörös tölgyvel erdőtelepítés vagy erdőfelújítás. A 2017-ben lábon álló állományok jelentős százaléka (63,45) a 30-60 éves korcsoportba tartozik. A legtöbb vörös tölgyvel történő erdőtelepítés vagy erdőfelújítás az 1981-es évben történt, amikor 718,51 hektár új vörös tölgyes erdő keletkezett.

VÖRÖS TÖLGYBEN REJLŐ LEHETŐSÉGEK

A vörös tölgy erdőterületünk produktivitásának emelésére alkalmas fafaj, amelyet nagy vitalitása, széles ökológiai toleranciája, és a különböző károsításokkal szembeni kiváló ellenálló képessége alapoz meg, alkalmazása ökonómiai szempontból nézve igazolt. A

változó környezeti feltételek tudatában térnyerése valószínűsíthető. Vörös tölgyeseink ugyanazon termőhelytípus változaton jobban hasznosítják a talajt, mint a kocsányos tölgyesek. A klímaváltozás hatására a talajban lévő vizek egyre mélyebbre húzódása várható. Amennyiben az alapból szárazabb termőhelyeken nem akarunk lemondani a tölgyerdők neveléséről, abban az esetben el kell gondolkoznunk a nehezen fenntartható kocsányos tölgyesek fafajcserés erdőfelújításán. Bő és rendszeres makktermése kiaknázatlan lehetőségeket nyújt a természetes felújításra, emiatt több helyen alternatívaként tekintenek a fajra erdőtelepítésekben, illetve honos és nem honos fafajok állománycseréi során. Mivel nem őshonos faj, természetvédelmi okokból számos területen korlátozott, vagy nem megengedett az alkalmazása. Későbbi vizsgálataim során szeretném kutatni a faj hatását a természetes növényzetre, állományaikban. Mivel bő és rendszeres makkterméssel elképzelhető kivadulása, ami a természetvédelmi oltalom alatt álló területeken jelentős kockázati tényezőként lép fel.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Füzesi I. (1958): A vörös tölgy irodalmi feldolgozása és a soproni vizsgálatok ismertetése. Diplomadolgozat. Sopron. pp. 37
- Keresztesi B. (szerk) (1967): A tölgyek. Akadémiai Kiadó, Budapest. 656 p.
- Tácsik M. (1985): A vörös tölgy jelentősége a felsőtiszai erdőgazdasági tájon. Doktori disszertáció. Sopron. pp. 5
- Vancsura R. (1960): Lombos fák és cserjék. Mezőgazda Kiadó. Budapest. 414 p.